

PODLASKIE W STATYSTYCE

Powierzchnia i ludność

Spis treści:

I.	Ogólne informacje na temat województwa	3
II.	Podstawowe informacje dotyczące struktury społeczno-demograficznej województwa podlaskiego.....	3
III.	Liczba ludności w powiatach i miastach powiatowych	4
IV.	Trendy demograficzne.....	7
IV.1.	Prognoza liczby ludności województwa do 2030r.	7
IV.2.	Migracje	8
IV.3.	Przyrost naturalny	9
V.	Struktura wieku mieszkańców województwa podlaskiego	14
VI.	Udział produkcyjnych i nieprodukcyjnych grup wiekowych w strukturze ludności województwa podlaskiego	16
VII.	Małżeństwa i rozwody	18
VII.1.	Związki małżeńskie.....	18
VII.2.	Rozwody.....	22
VIII.	Spis wykresów i tabel.....	24
VIII.1.	Wykresy	24
VIII.2.	Tabele	25

I. Ogólne informacje na temat województwa

Województwo podlaskie położone jest w północno-wschodniej Polsce. Zajmuje obszar 20187 km², co stanowi 6,5% powierzchni kraju i plasuje je na 6 miejscu wśród wszystkich województw Polski. Podlaskie sąsiaduje z trzema innymi województwami: mazowieckim, warmińsko-mazurskim oraz lubelskim. Stanowi jednocześnie wewnętrzną (z Litwą) oraz zewnętrzną (z Białorusią) granicę Unii Europejskiej.

II. Podstawowe informacje dotyczące struktury społeczno-demograficznej województwa podlaskiego

31 grudnia 2004 r. województwo podlaskie zamieszkiwało 1202425 osób, z czego 615142 (51,2% całej populacji) to kobiety, a 587283 (48,8% wszystkich mieszkańców) to mężczyźni. Wskaźnik feminizacji wynosił 105, co oznacza, iż na 100 mężczyzn przypadało 105 kobiet i była to wartość niższa od średniej krajowej równej 107. Należy jednak podkreślić, iż dysproporcja płci jest znacznie większa w miastach, gdzie na 100 mężczyzn przypada przeciętnie 110 kobiet, niż na wsi, gdzie obserwuje się przewagę mężczyzn, a wskaźnik feminizacji równa się 98.

710828 osób (59% wszystkich mieszkańców województwa) zamieszkiwało w miastach, zaś 491597 (41%) na terenach wiejskich. Współczynnik urbanizacji równał się więc w roku 2004 59%, był niższy od średniej krajowej wynoszącej 61% i umiejscawiał Podlaskie na 10 miejscu w kraju¹.

Pod względem liczby ludności województwo zajmuje 14 miejsce w Polsce wyprzedzając lubuskie i opolskie. Udział województwa w ludności Polski wynosi 3,1% i od kilku lat nie ulega istotnym zmianom².

Średnia gęstość zaludnienia w województwie podlaskim wynosiła w tym samym okresie 60 osób na kilometr kwadratowy, była mniejsza od średniej krajowej równej 122 os./km² i jednocześnie plasowała region na jednym z ostatnich miejsc w tej kategorii w Polsce (mniejszą gęstością charakteryzowało się jedynie województwo warmińsko-mazurskie, w którym wartość omawianego wskaźnika równała się 59 os./km²)³.

Przewidywana długość trwania życia urodzonych w 2004 r. dzieci wyniesie ponad 71 lat w przypadku chłopców i 80 lat w przypadku dziewczynek. Dysproporcja w długości trwania życia kobiet i mężczyzn w województwie jest więc stosunkowo wysoka i większa od średniej krajowej wynoszącej nieco ponad 8 lat⁴.

---

¹ Najwyższym wskaźnikiem urbanizacji odznaczało się w roku 2004 województwo śląskie, w którym aż 79% ludności zamieszkiwało w miastach. Najniższy wskaźnik posiadało podkarpackie, gdzie osiągnął on wartość 40%.

² Wg stanu na 31 XII 2004 roku udział ludności województwa w ludności kraju wynosił 3,15%, w roku 1999 osiągnął wartość 3,16%.

³ Największą gęstość zaludnienia ma województwo śląskie, w którym na kilometr kwadratowy powierzchni przypada 381 osób.

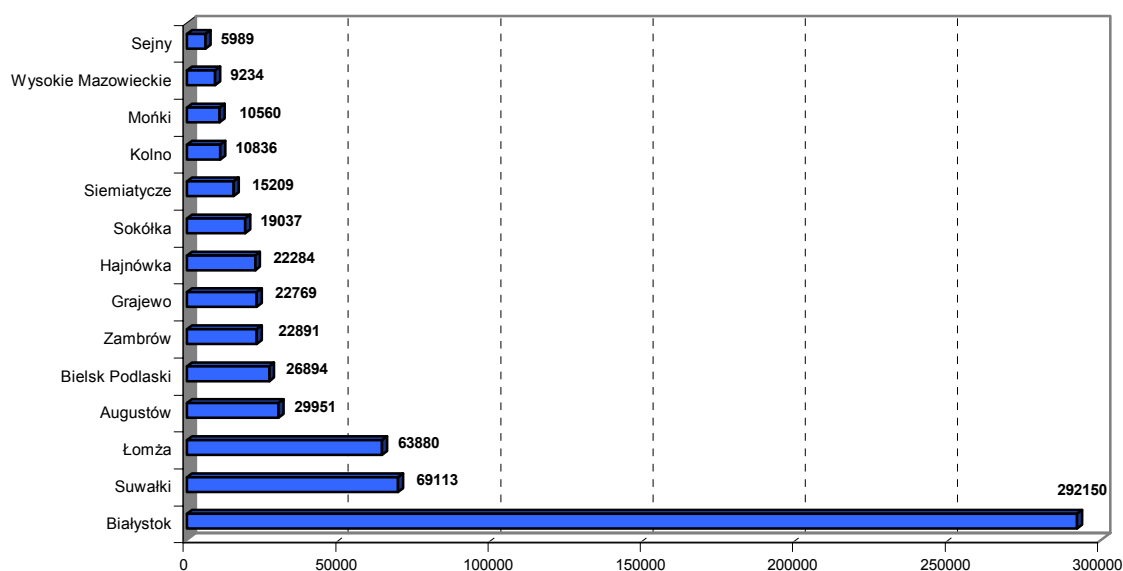
⁴ Średnia europejska wynosi 5-6 lat.

III. Liczba ludności w powiatach i miastach powiatowych

Największym miastem w województwie jest Białystok z ponad 290-tysięczną liczbą mieszkańców, która daje mu 11 miejsce wśród najludniejszych miast w Polsce. Prognozy demograficzne na kolejne lata przewidują, że stolicy województwa nie uda się w najbliższej przyszłości przekroczyć magicznej granicy 300 tysięcy mieszkańców. Co prawda, jeszcze do 2010 roku nastąpi niewielki wzrost liczby osób mieszkających w Białymstoku, później jednak liczba białostoczan zacznie się wyraźnie zmniejszać, by w roku 2030 spaść do ok. 265 tysięcy.

Dwa kolejne miasta z terenu województwa mające status powiatów grodzkich, tj. Suwałki i Łomża zajmują obecnie w klasyfikacji największych miast w Polsce pozycje 50 i 54.

Rysunek 1 Liczba mieszkańców miast powiatowych województwa podlaskiego

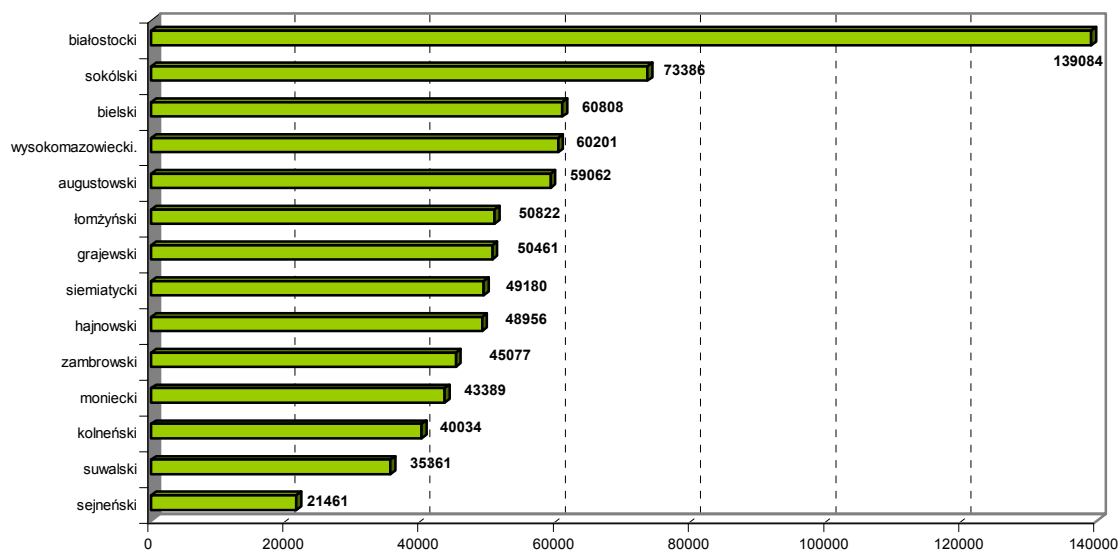

Pod względem liczby ludności w powiatach zdecydowanie wyróżnia się powiat białostocki, posiadający niemal dwukrotnie więcej mieszkańców niż drugi w tej klasyfikacji powiat sokólski. Należy jednak pamiętać, iż zajmują one w porównaniu z innymi zdecydowanie większą powierzchnię, która lokuje je na czołowych miejscach nie tylko w województwie, ale też w kraju⁵. Najmniej osób zamieszkuje położony w północno-wschodniej części województwa powiat sejneński.

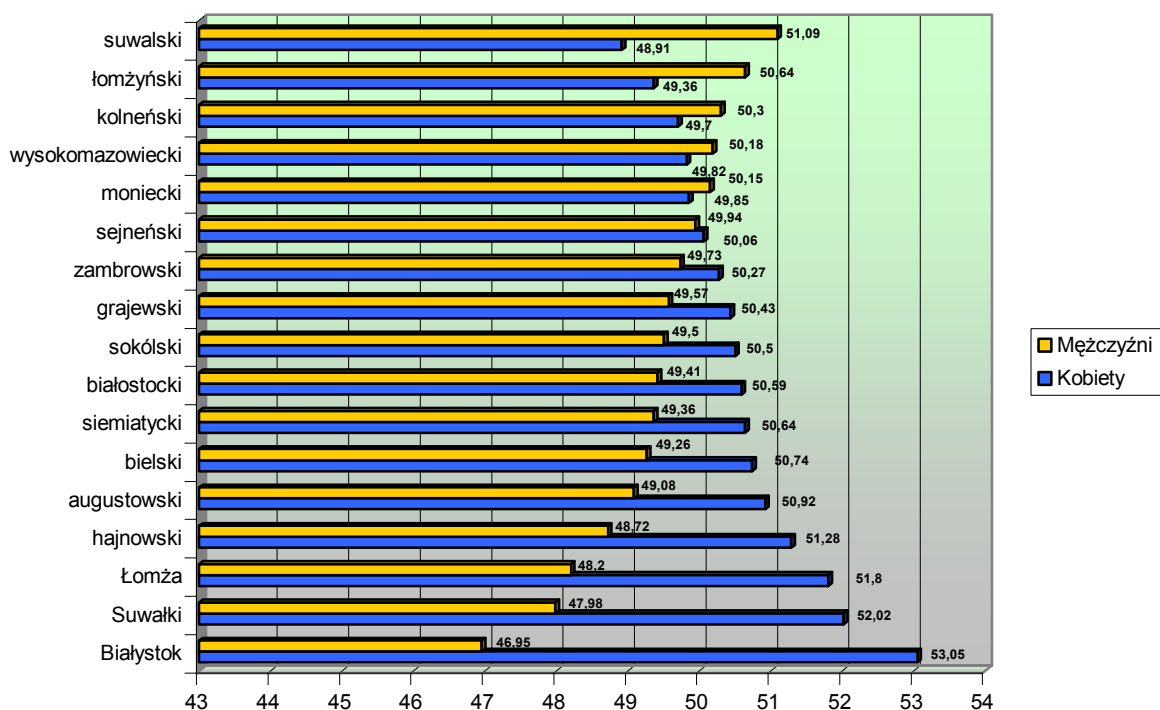
Występują istotne różnice w wielkości udziału obydwu płci w strukturze ludności poszczególnych powiatów. W przypadku Białegostoku, Łomży i Suwałk widoczna jest wyraźna przewaga kobiet, które stanowią 53% mieszkańców Białegostoku oraz około 52% Łomży i Suwałk. Kobiety stanowią zresztą liczniejszą płć w zdecydowanej większości powiatów (12 łącznie z grodzkimi), podczas gdy mężczyźni są więcej zaledwie w 5. Największym odsetkiem ludności płci męskiej odznacza się powiat suwalski, w którym panowie stanowią ponad 51% mieszkańców.

⁵ Ciekawostką jest fakt, iż powiat białostocki zajmuje pod względem powierzchni pierwsze miejsce w Polsce. Powiatowi sokólskiemu przypada 8 lokata.

Rysunek 2 Liczba mieszkańców poszczególnych powiatów województwa podlaskiego (bez miast na prawach powiatu)

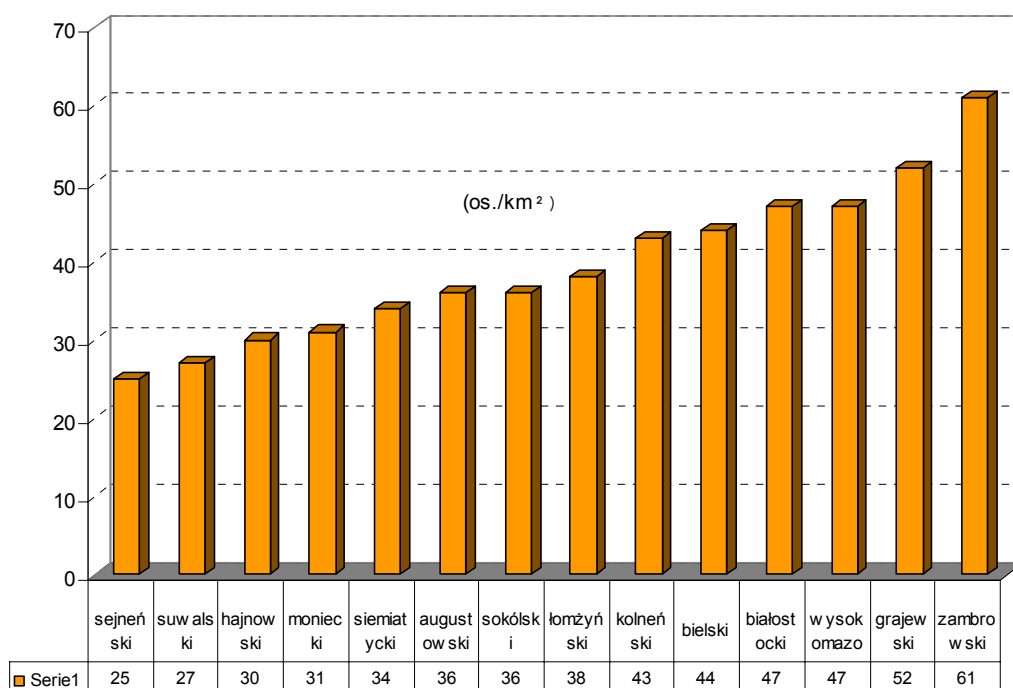
Rysunek 3 Struktura ludności w powiatach (dane w procentach)

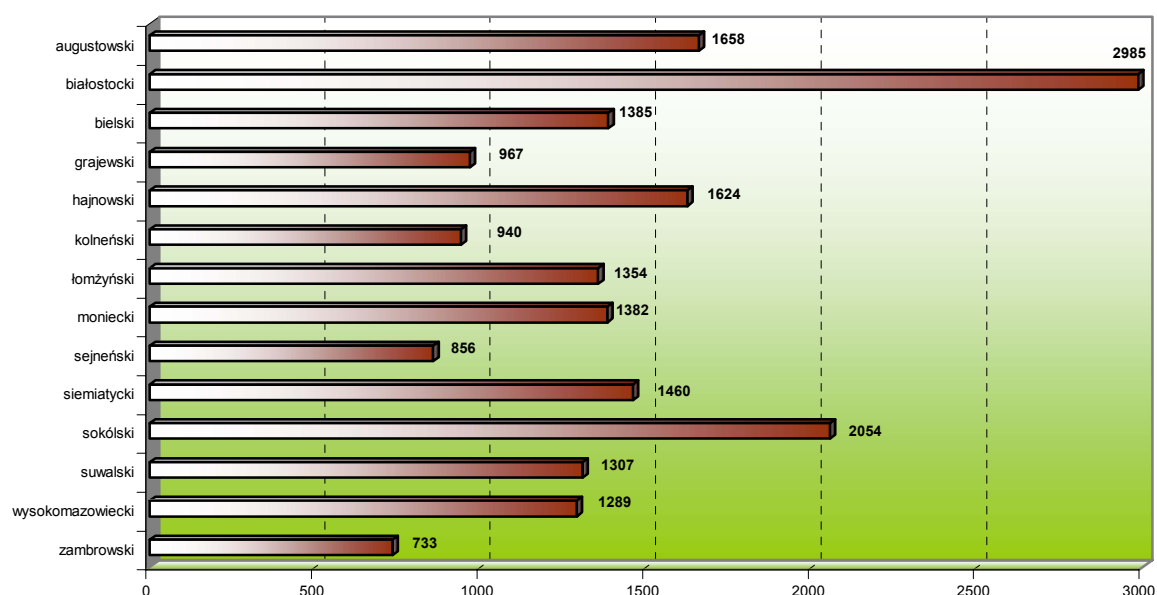
Największą gęstością zaludnienia spośród powiatów ziemskich charakteryzuje się powiat zambrowski, w którym na każdy kilometr kwadratowy powierzchni przypada 61

osób⁶. Kolejne miejsca zajmują powiaty grajewski (52 os./km²) oraz *ex aequo* wysokomazowiecki i białostocki (po 47 os./km²). Najmniejszą wartością opisywanego wskaźnika odznaczają się powiaty sejneński i suwalski (odpowiednio 25 oraz 27 osób na każdy kilometr kwadratowy powierzchni).

Rysunek 4 Gęstość zaludnienia w poszczególnych powiatach

Rysunek 5 Powierzchnia powiatów w km²

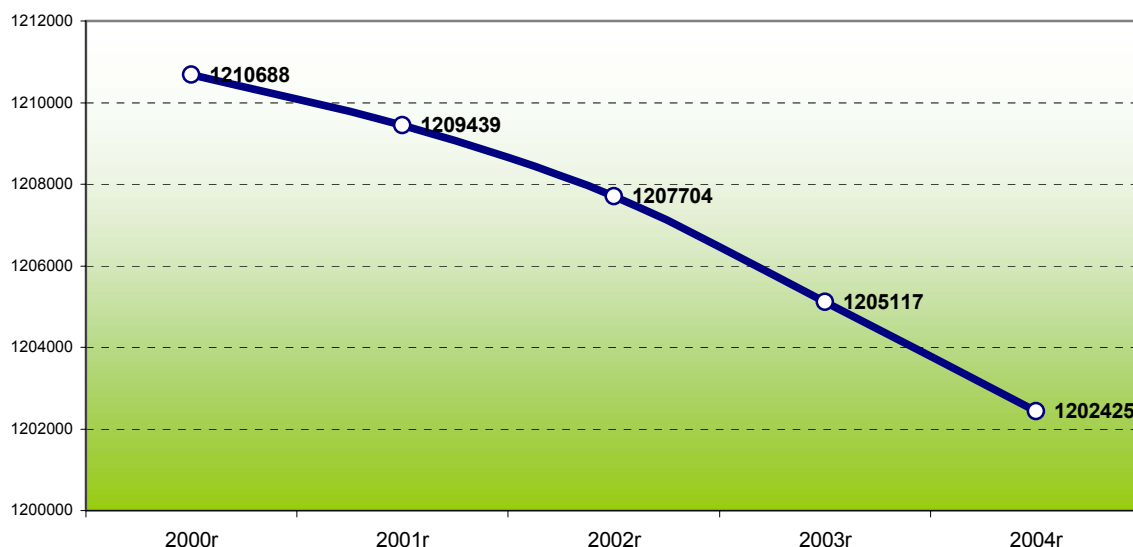

⁶ Jest to jednocześnie powiat o najmniejszej powierzchni.

IV. Trendy demograficzne

W przypadku liczby ludności województwa podlaskiego daje się zaobserwować systematyczny spadek wynikający ze zmniejszającej się liczby urodzeń oraz niekorzystnego (ujemnego) salda migracji. Zmniejszanie się liczby ludności daje się zaobserwować podczas analizy zmian, jakie miały miejsce na przestrzeni ostatnich kilku lat.

Rysunek 6 Ludność województwa podlaskiego ogółem

W ciągu czterech lat liczba ludności województwa zmniejszyła się o ponad 8 tysięcy osób. Wskaźnik przyrostu naturalnego na każdy 1000 ludności województwa wynosił w roku 2004 -0,86 i był niższy niż średnia krajowa, która równała się w tym samym okresie -0,2.

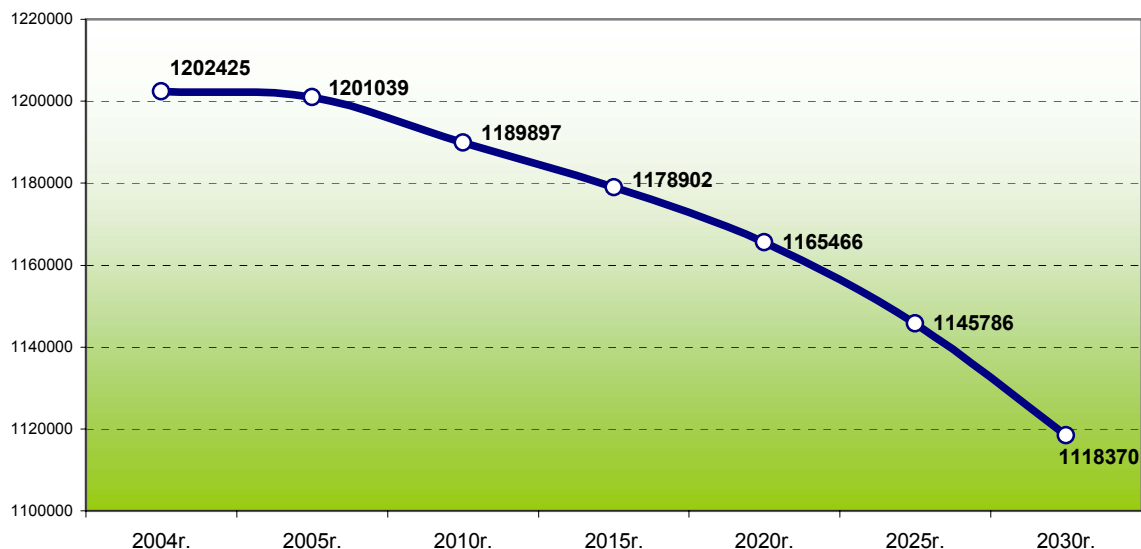
IV.1. Prognoza liczby ludności województwa do 2030r.

Prognozy Głównego Urzędu Statystycznego przewidują, iż w ciągu najbliższych 25 lat ta niekorzystna tendencja będzie się utrzymywała i spowoduje⁷, że w 2030 roku liczba mieszkańców Podlaskiego zmniejszy się o kolejne 84 tysiące. Można to porównać do zniknięcia w ciągu ćwierćwiecza miasta ludniejszego od Łomży, czy Suwałk lub wymazania z mapy 4 miast wielkości Sokółki. Według przewidywań, w roku 2030 teren województwa podlaskiego będzie zamieszkiwał 1118370 mieszkańców wobec dzisiejszego 1202425. Do największego spadku liczby ludności dojdzie między rokiem 2025 a 2030, kiedy to Podlaskie straci ponad 27 tysięcy mieszkańców. Zmniejszeniu ulegnie liczba ludności większości powiatów, przy czym spadek nie wszędzie będzie jednakowy. Daje się wyodrębnić obszary, na których przyjmować on będzie większe i mniejsze rozmiary. Prognozy zakładają, iż największy ubytek ludności dotknie powiaty położone na południu województwa podlaskiego: hajnowski (o niemal 11 tys.) i bielski (ponad 9 tysięcy), co oznacza odpowiednio 22- i 15-procentową stratę. Stolicy województwa ubędzie ponad 9% mieszkańców, Łomży 10%, zaś Suwałkom prawie 4,5%. Jeżeli obecne trendy demograficzne będą się utrzymywać, to zwiększeniu ulegnie populacja jedynie dwóch powiatów: suwalskiego (o niecałe 1,5%) i białostockiego (3,5-procentowy wzrost).

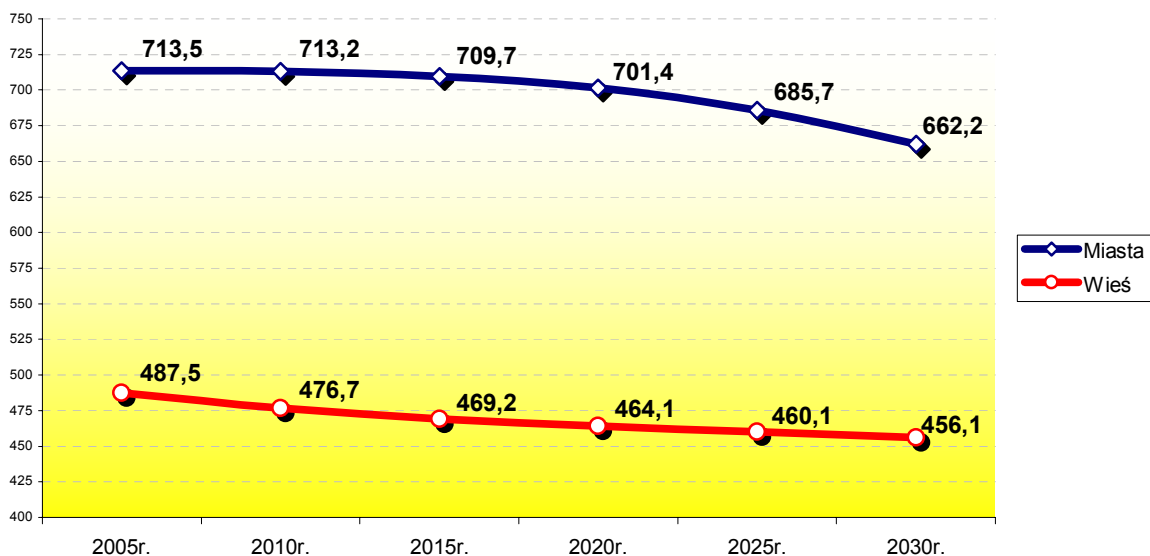
⁷ Wraz z ujemnym saldem migracji

Zmniejszać się będzie nie tylko liczba ludności zamieszkującej miasta, ale również tereny wiejskie. W ciągu 25 lat ubędzie ponad 51 tysięcy mieszkańców miast oraz ponad 31 tysięcy mieszkańców terenów wiejskich.

Rysunek 7 Prognoza ludności województwa podlaskiego do 2030r.

Rysunek 8 Prognoza liczby ludności województwa ze względu na miejsce zamieszkania

IV.2. Migracje

Na te mało optymistyczne wskaźniki wpływa między innymi ujemne saldo migracji. Okazuje się bowiem, iż więcej osób opuszcza województwo niż do niego przyjeżdża. W 2004 r. napłynęło do Podlaskiego 13180 osób, wyjechało natomiast 14835. Oznacza to, że liczba mieszkańców w wyniku migracji wewnętrznych i zewnętrznych uległa zmniejszeniu o 1655 osób, co w przeliczeniu na każdy 1000 daje wskaźnik równy: -1,4. Najwięcej mieszkańców straciły w wyniku tego procesu powiaty sokólski: -321 (-4,3), łomżyński grodzki: -283 (-4,5)

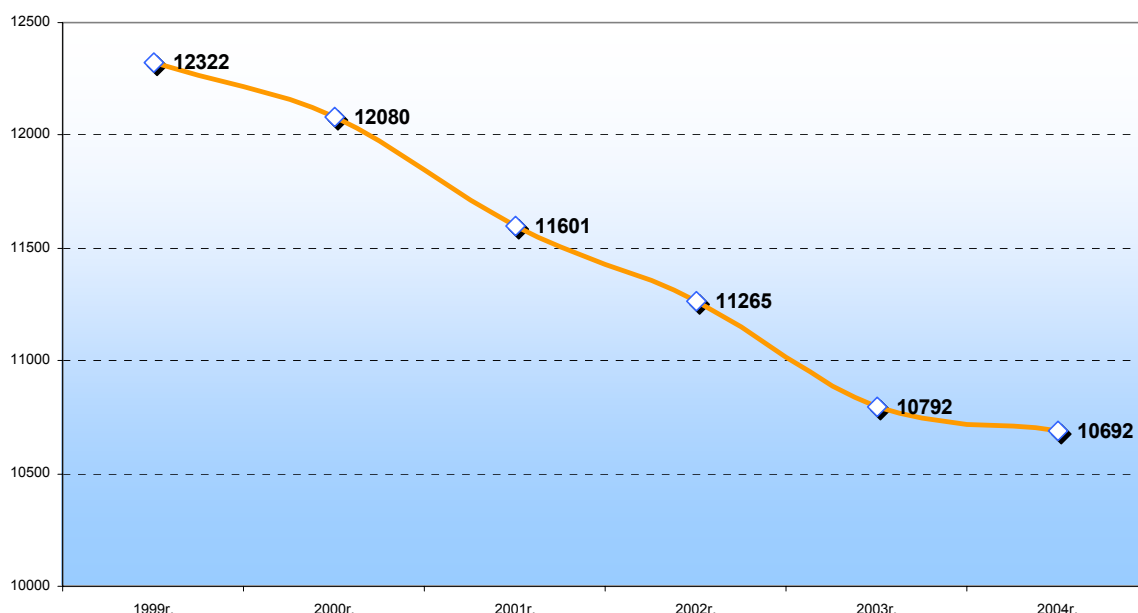

oraz grajewski: -249 (-4,9). Interesujący jest fakt, iż spośród wszystkich powiatów znajdujących się w województwie, jedynie w przypadku dwóch saldo migracji było dodatnie. Były to dwa powiaty ziemskie: łomżyński +37 (0,7) oraz białostocki +874 (6,3).

IV.3. Przyrost naturalny

Jednocześnie w ciągu ostatnich kilku lat systematycznie malała liczba urodzeń notowanych na terenie województwa. Po analizie danych z lat 1999-2004 okazuje się, że w tym okresie zarejestrowano spadek omawianej wartości o 1630, co oznacza, iż w roku 2004 r. urodziło się ponad 1600 dzieci mniej niż w roku 1999. Jeszcze bardziej pesymistycznie nastraja fakt, iż poziom reprodukcji nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń. Współczynnik dzietności podlaskich kobiet wynosił w roku 2004 1,22 i był niższy od tego zanotowanego w 2003r. (1,24)⁸. Dało się równocześnie zaobserwować różnice w wysokości omawianego parametru na terenach wiejskich (1,49) i miejskich(1,06).

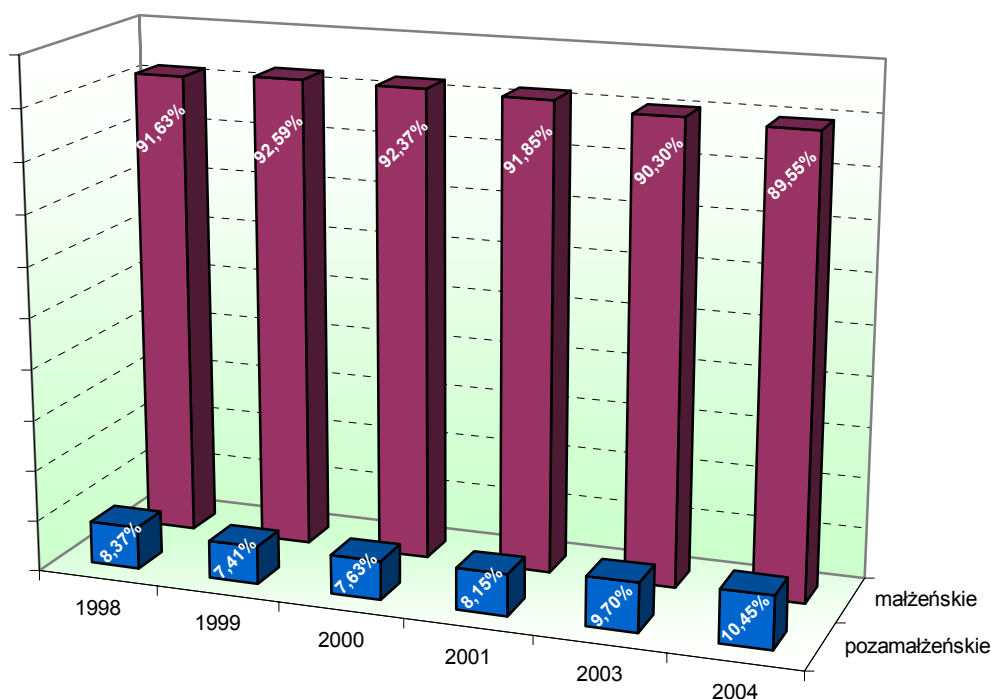
Rysunek 9 Liczba urodzeń w województwie podlaskim

Zmianom ulega także odsetek urodzeń pozamałżeńskich, który wykazuje tendencję rosnącą. W roku 2004 przekroczył on granicę 10% i wynosił niemal 10,5%. Jest to ponad 3-procentowy wzrost w porównaniu do roku 1999. Na wykresie poniżej zostanie zaprezentowany procentowy rozkład urodzeń małżeńskich i pozamałżeńskich.

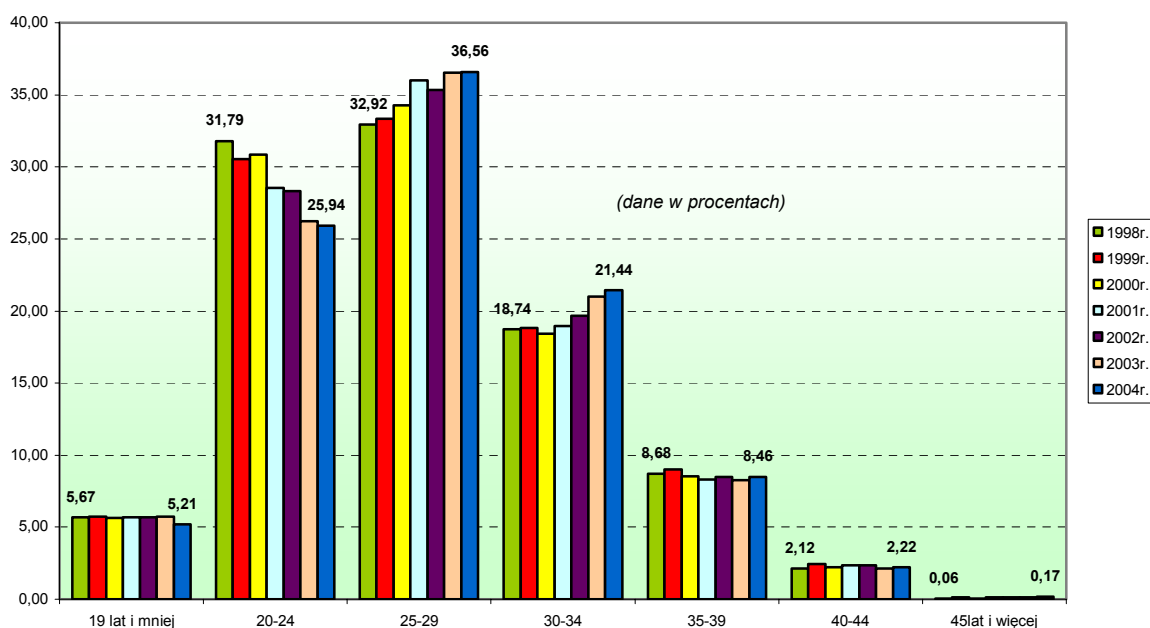
⁸ Najkorzystniejsza sytuacja występuje, kiedy wartość współczynnika dzietności kształtuje się na poziomie 2,1-2,15, co oznacza, iż na każdą kobietę w wieku rozrodczym (15-49 lat) przypada przeciętnie dwoje dzieci.

Rysunek 10 Odsetek urodzeń małżeńskich i pozamałżeńskich w ostatnich latach

Jednocześnie następuje przesuwanie się grup wiekowych, w których kobiety najczęściej rodzą dzieci. Niemal każdego roku spada odsetek kobiet rodzących w wieku 20-24 lat, a rośnie tych, które rodziły dziecko w wieku 25-29 lat. Ten ostatni przedział wieku jest okresem, w którym mieszkanki Podlaskiego najczęściej decydują się na zajście w ciążę. Podkreślić również należy, iż częściej niż w minionych latach panie podejmują decyzję o macierzyństwie w wieku 30-34 lat.

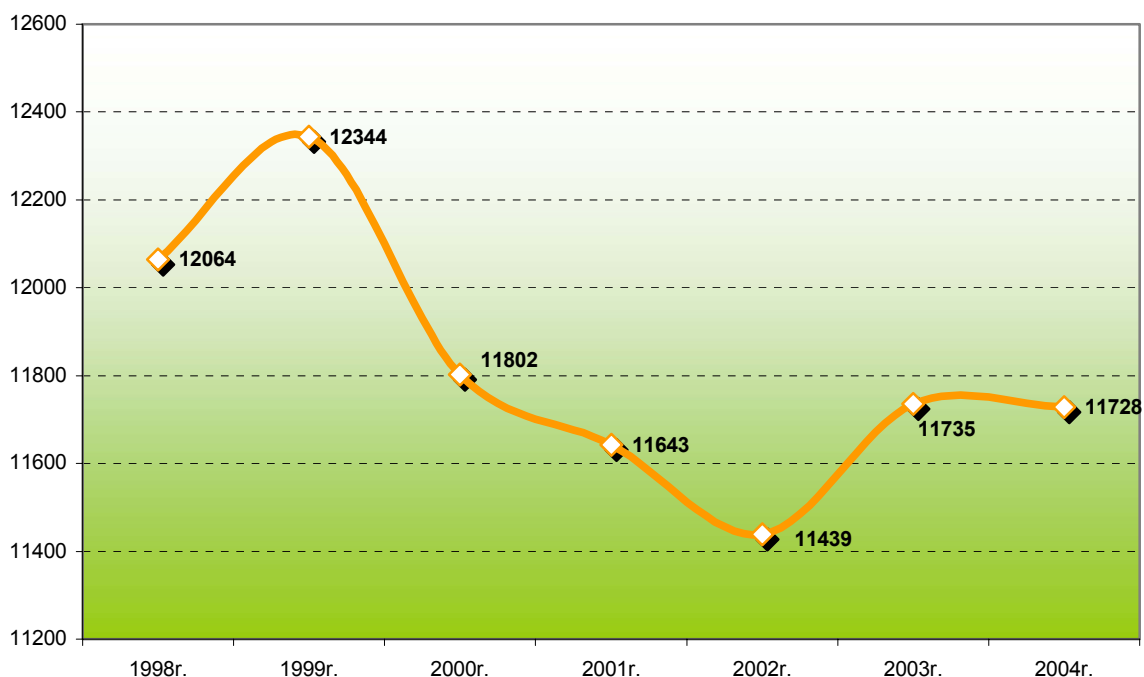
Rysunek 11 Grupy wiekowe kobiet rodzących dziecko

W tym samym przedziale czasowym liczba zgonów wśród mieszkańców województwa podlaskiego ulegała pewnym wahaniom osiągając maksimum w roku 1999, zaś

minimum w roku 2002. W tym okresie występowała wyraźna tendencja spadkowa zatrzymana w roku 2003, kiedy to nastąpił wyraźny (o niemal 300) wzrost liczby zgonów, który w kolejnym roku utrzymał się na bardzo podobnym poziomie. Należy jednak podkreślić negatywne zjawisko polegające na tym, iż przez większą część analizowanego w tej części opracowania okresu liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń. Zostanie to zaprezentowane na jednym z kolejnych wykresów.

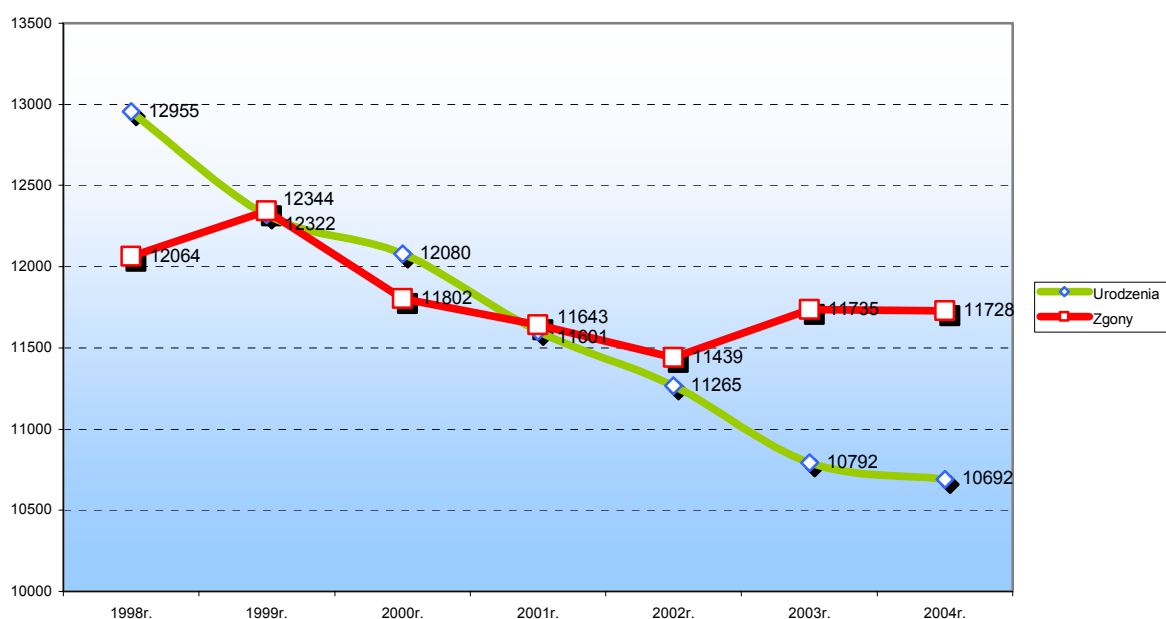
Rysunek 12 Liczba zgonów w województwie podlaskim

Wśród głównych przyczyn śmierci w roku 2003 znajdowały się tzw. choroby cywilizacyjne, z których na pierwszym miejscu znalazły się schorzenia układu krążenia oraz nowotwory. Pierwsze z wymienionych w roku 2003 doprowadziły do 45% zgonów, natomiast choroby nowotworowe stały się przyczyną 23% zdarzeń śmiertelnych. Dla porównania, w skali kraju choroby układu krążenia stanowiły nieco ponad 47% zejść, zaś nowotwory były głównym powodem śmierci w przypadku 24% zgonów. W tej smutnej statystyce pocieszający jest fakt, iż maleje liczba zgonów notowanych wśród najmłodszych mieszkańców województwa podlaskiego - niemowląt. W roku 2004 zarejestrowano 76 takich zdarzeń, podczas gdy jeszcze 4 lata wcześniej, w roku 2000 było ich 88, a w 1999 91.

Warto w tym miejscu pokusić się o zestawienie na jednym wykresie liczby zgonów i urodzeń, ponieważ pozwoli to lepiej zobrazować rozbieżności, jakie obserwowalne są w przypadku tych wskaźników.

Rysunek 13 Liczba urodzeń i zgonów w województwie podlaskim

Niemal każdego roku, pośród tych, które poddane zostały analizie, liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń. Godny odnotowania jest fakt występowania dużych rozbieżności między początkiem a końcem rozpatrywanego okresu. W roku 1998 liczba urodzeń była zdecydowanie większa od liczby zgonów. Rok później zejścia przewyższyły liczbę urodzeń. Rok 2000 był czasem, kiedy po raz ostatni zanotowano nadwyżkę urodzin nad zgonami. W kolejnych latach rozbieżności uległy znacznemu zwiększeniu, co wynikało w zdecydowanie większej mierze ze zmniejszającej się liczby urodzeń, niż z liczby zdarzeń śmiertelnych, w której wahania były mniejsze. Dla przykładu, w 2004 r. przyrost naturalny charakteryzował się ujemnym bilansem równym: -1036, co oznacza, że zmarło ponad 1000 osób więcej niż się urodziło. To tak, jakby z mapy województwa ubyla w ciągu roku jedna duża wieś.

Rysunek 14 Ruch naturalny ludności w województwie podlaskim (liczba urodzeń do liczby zgonów)

Niesamowicie interesujący jest również fakt, wskazujący, iż istnieją znaczące rozbieżności w wartościach wskaźnika przyrostu naturalnego w przypadku obszarów miejskich i wiejskich. Zjawisko to ilustruje poniższa tabela.

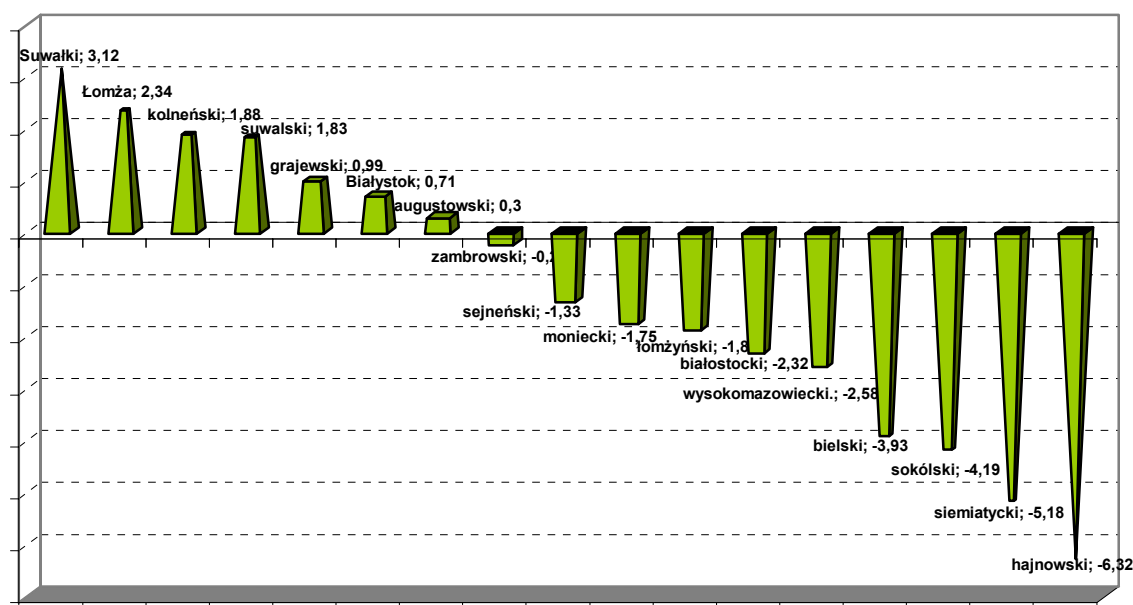
Tabela 1 Ruch naturalny w województwie podlaskim ze względu na miejsce zamieszkania

	Miasta	Wieś	Ogółem
1998r.	1469	-578	891
1999r.	1040	-1062	-22
2000r.	1047	-769	278
2001r.	913	-955	-42
2002r.	875	-1049	-174
2003r.	507	-1450	-943
2004r.	520	-1556	-1036

Ruch naturalny ludności województwa podlaskiego ma ujemny charakter w przypadku wsi i jest to stała tendencja utrzymująca się już od kilku lat. Niepokój powinna budzić nie tylko przewaga zgonów nad urodzeniami, ale przede wszystkim fakt, iż ulega ona ciągłemu wzrostowi. Zupełnie inaczej prezentuje się wysokość omawianego wskaźnika w miastach znajdujących się w Podlaskim. Tam, chociaż przyrost naturalny ulega stopniowemu zmniejszeniu, ma on ciągle wartość dodatnią.

Zauważalne są też odmienności w poszczególnych częściach województwa podlaskiego.

Rysunek 15 Przyrost naturalny w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego

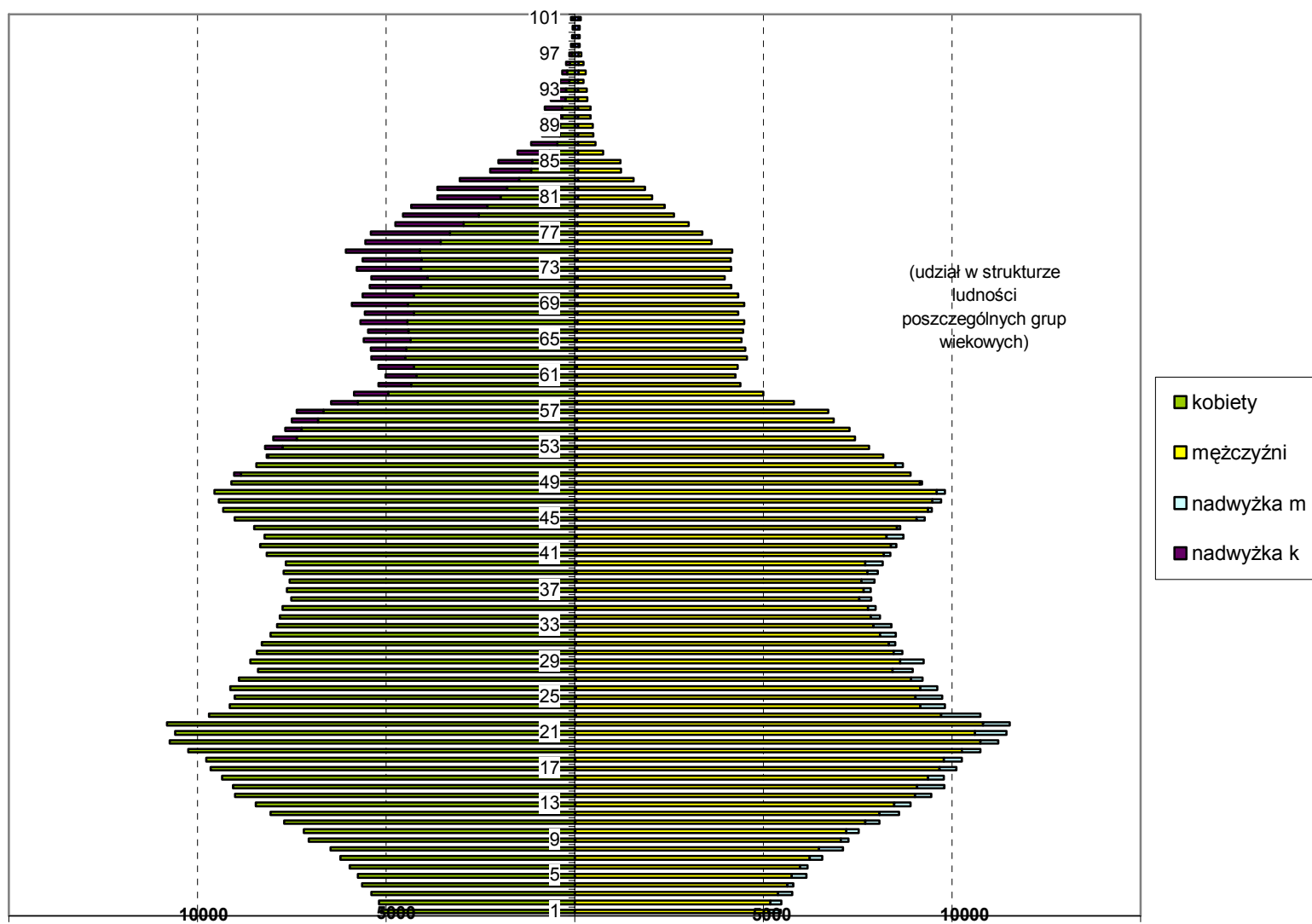
Dostrzega się inną wartość wskaźnika przyrostu naturalnego na północy i południu województwa. Przyjmuje on dodatnią wartość we wszystkich powiatach grodzkich oraz tych, które znajdują się na północy województwa (suwalski, augustowski, grajewski, kolneński). Przemieszczając się na południe odkrywamy, iż wartości ulegają stopniowemu zmniejszaniu, by osiągnąć minimum w powiatach znajdujących się na południowym krańcu Podlaskiego (hajnowski, siemiatycki). Innymi słowy, na północy województwa liczba urodzin przewyższa liczbę zgonów, natomiast na południu i w centrum regionu sytuacja jest odwrotna.

Zgodnie z prognozami Urzędu Statystycznego w Białymstoku negatywny trend w przyroście naturalnym będzie się utrzymywał w kolejnych latach i, jak to już wcześniej podkreślono, doprowadzi w ciągu ćwierćwiecza do wyraźnego zmniejszenia się liczby ludności zamieszkującej województwo.

V. Struktura wieku mieszkańców województwa podlaskiego

Również struktura wieku ludności województwa podlaskiego będzie ulegała istotnym zmianom wynikającym z przesuwania się na drabinie wieku wyżów i niżów demograficznych. „Piramida wieku” skonstruowana na podstawie danych odnoszących się do roku 2004 ma charakter regresywny wynikający z jej wąskiej podstawy, a więc zmniejszającej się co roku liczby urodzeń. Jeżeli taki trend utrzyma się w dalszym ciągu, wówczas może on odcisnąć istotne piętno na szeregu dziedzin życia społecznego, np. na systemie świadczeń społecznych, ochronie zdrowia oraz systemie edukacyjnym.

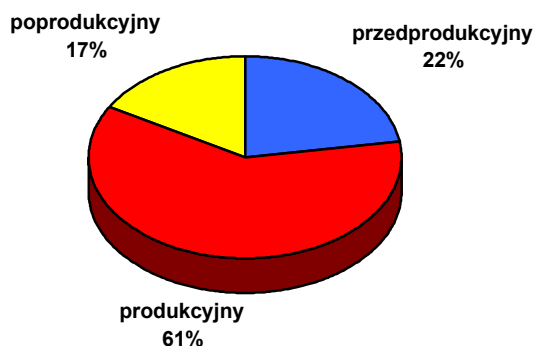
Rysunek 16 Struktura wieku mieszkańców Podlaskiego („piramida wieku”)

VI. Udział produkcyjnych i nieprodukcyjnych grup wiekowych w strukturze ludności województwa podlaskiego

Zmiany będą także zauważalne w strukturze ludności rozpatrywanej ze względu na przynależność do produkcyjnych i nieprodukcyjnych grup wiekowych. W 2004 r. procentowy rozkład liczby ludności rozpatrywanej pod tym względem przybrał następujący kształt:

Rysunek 17 Udział produkcyjnych i nieprodukcyjnych grup wiekowych w strukturze ludności województwa

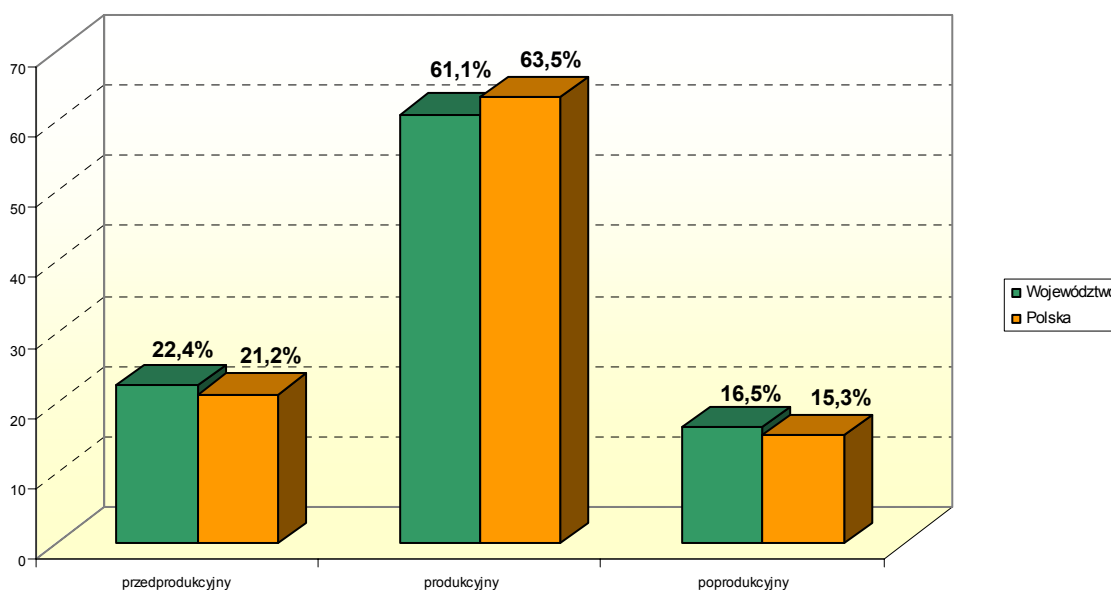

Struktura ludności województwa różniła się nieco w tym wymiarze od średniej krajowej, w której ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 21,5%, produkcyjnym 63,2%, zaś przedprodukcyjnym równała się 15,3%.

Widoczne są jednak wyraźne różnice w przypadku terenów wiejskich i miejskich. W przypadku wsi rysuje się szczególnie negatywne zjawisko polegające na znacznym niedoborze kobiet w wieku produkcyjnym. W skali województwa różnica ta sięga niemal 30 tysięcy, podczas gdy w miastach takie zjawisko nie jest w ogóle obserwowalne.

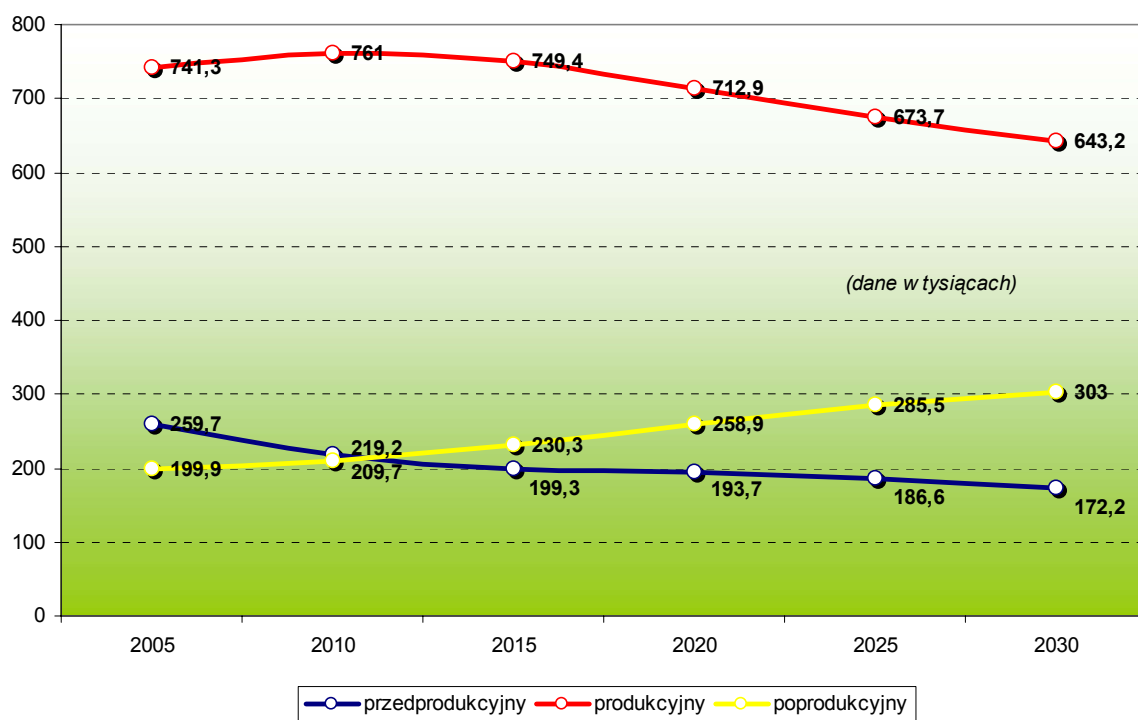
W kolejnych latach na tym obszarze zarysują się negatywne zjawiska polegające na wyraźnym spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym (18-64 lata dla mężczyzn oraz 18-59 lat dla kobiet) i wzroście liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (do 17 lat oraz powyżej 65 roku życia w przypadku mężczyzn i 60 w odniesieniu do kobiet).

Rysunek 18 Struktura ludności według grup wieku w Polsce i w województwie (2004r.)

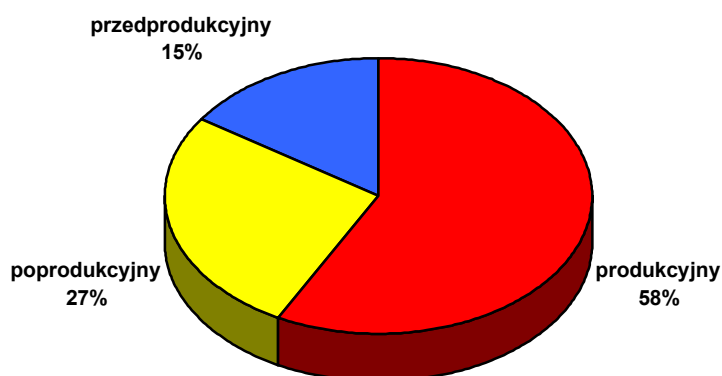

Rysunek 19 Prognoza liczebności produkcyjnych i nieprodukcyjnych grup wiekowych

W przyszłości wzrastać będzie liczba osób w wieku poprodukcyjnym a maleć liczba osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Tendencje te związane będą m.in. z wydłużaniem się okresu życia mieszkańców Podlaskiego oraz wchodzeniem na rynek pracy pokolenia niżu demograficznego. W dalszej perspektywie może to doprowadzić do sytuacji, w której pojawi się konieczność wydłużania wieku emerytalnego lub pozyskiwania pracowników spoza terenu województwa i kraju.

Rysunek 20 Prognoza udziału produkcyjnych i nieprodukcyjnych grup wiekowych w strukturze ludności województwa do 2030r.

W porównaniu do stanu z roku 2004 zwiększy się odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, który wzrośnie o 10 punktów procentowych, z obecnych 17% do 27% w roku 2030. Zmniejszy się z kolei, co jest szczególnie niepokojące, udział w strukturze

ludności województwa podlaskiego osób najmłodszych, do 17 roku życia. Już za 10 lat, tj. w roku 2015 województwo zamieszkiwać będzie ponad 30 tysięcy więcej osób w wieku poprodukcyjnym niż w przedprodukcyjnym.

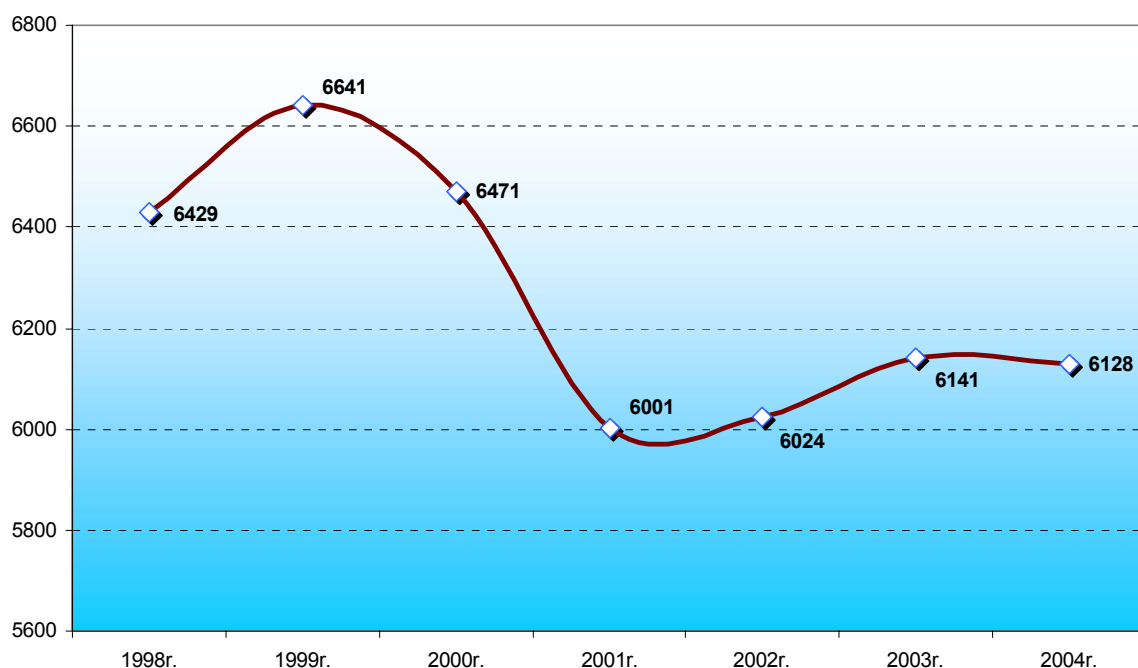
VII. Małżeństwa i rozwody

VII.1. Związki małżeńskie

Liczba związków małżeńskich zawieranych w Podlaskim w roku 2004 przekroczyła nieznacznie 6 tysięcy i była niewiele niższa od tej, którą zarejestrowano rok wcześniej. W całkowitej liczbie małżeństw równej 6128 nieco ponad $\frac{3}{4}$ (4682) stanowiły związki wyznaniowe⁹, a ich udział w łącznej liczbie zawartych małżeństw był taki sam jak w roku 2003 (76%). Zauważalne jest, że po gwałtownym spadku omawianego wskaźnika w roku 2001(zawarto wówczas niemal 500 małżeństw mniej niż w roku 2000) mieszkańcy województwa zaczęli nieco częściej wkraczać na „nową drogę życia”.

W dalszym jednak ciągu obecna liczba małżeństw daleka jest od tych, które rejestrowano wcześniej, np. w roku 1999 i 2000.

Rysunek 21 Małżeństwa zawarte w województwie podlaskim

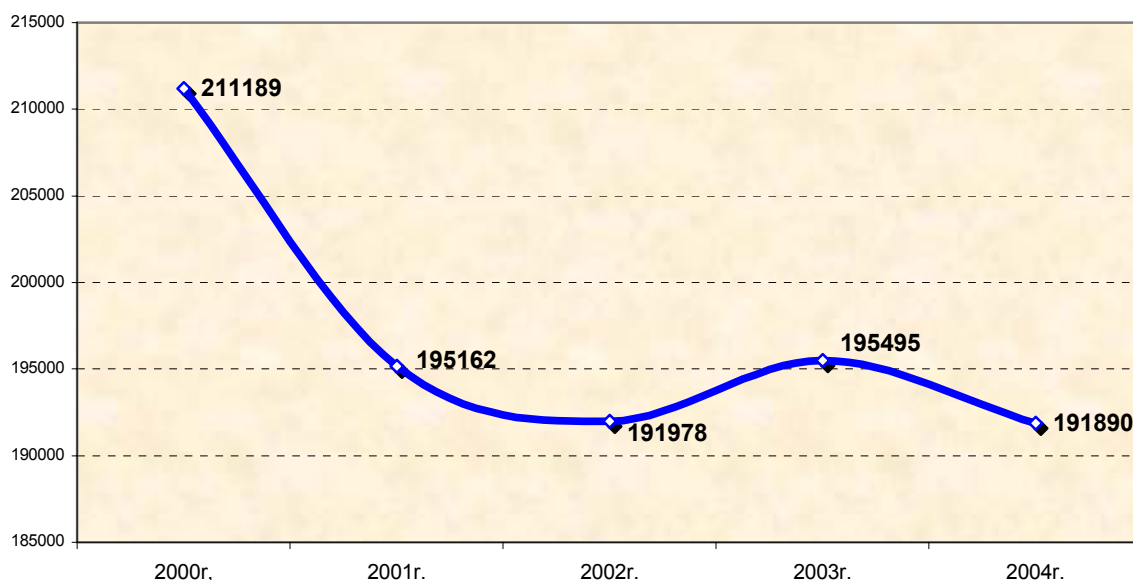

Zastanawiający jest fakt, iż podobny trend obserwowalny jest, kiedy analizuje się liczbę małżeństw zawieranych na terenie całego kraju. Wydaje się, iż tak duża liczba nowych związków małżeńskich w tym okresie mogła być w pewnym stopniu związana ze szczególną symboliką przełomu wieku. W kolejnych latach wahania w wysokości omawianego wskaźnika były bowiem istotnie mniejsze.

⁹ Mianem „wyznaniowych” określa się związki zawarte w kościołach i jednocześnie zarejestrowane w urzędach stanu cywilnego.

Zmniejszanie się liczby nowo zawartych związków małżeńskich obserwuje się w Polsce już od lat 90, a zmiany te, jak się wydaje, można wiązać z przyjmowaniem przez młodych ludzi odmiennych postaw życiowych. Objawiają się one przede wszystkim odkładaniem decyzji o małżeństwie ze względu na trudną sytuację ekonomiczną. Nie bez znaczenia jest również zmiana życiowych priorytetów, wśród których na pierwszym miejscu młodzież coraz częściej zaczyna lokować naukę, zdobywanie wykształcenia i poświęcanie się karierze zawodowej.

Rysunek 22 Liczba związków małżeńskich zawieranych w Polsce w ostatnich latach

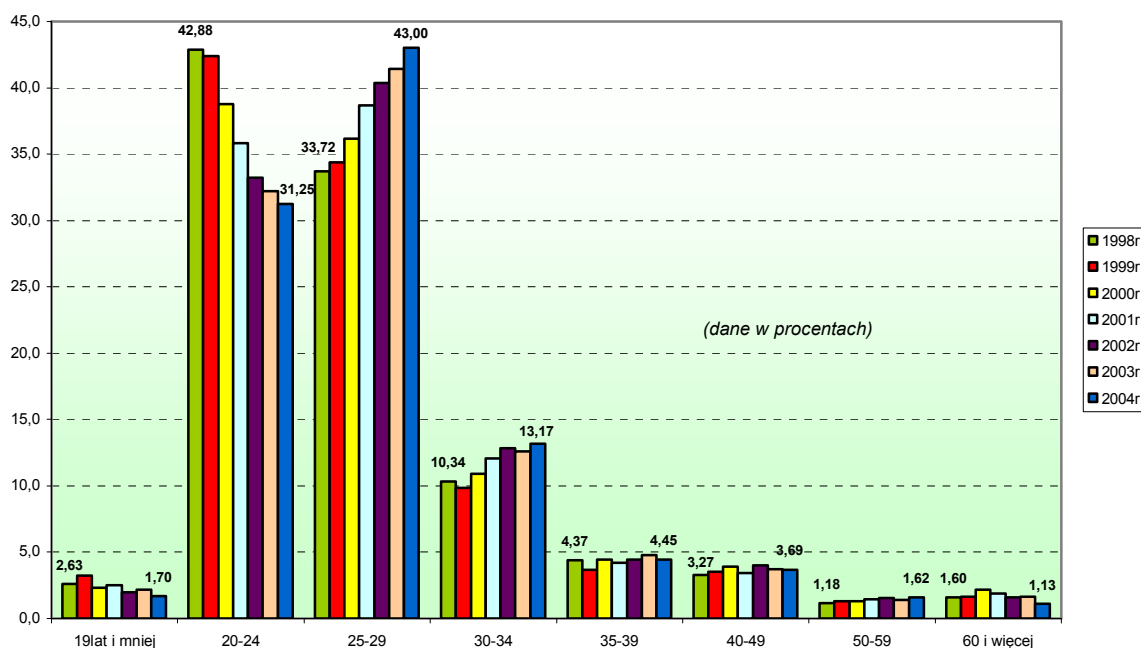
Interesujące są różnice wieku, w jakim mężczyźni i kobiety najczęściej zawierali małżeństwa. Najwięcej kobiet wyszło za mąż w wieku 20-24 lat, mężczyźni odkładali decyzję o ożenku na później i decydowali się na wstąpienie na „nową drogę życia” najczęściej w wieku 25-29 lat. Na kolejnych wykresach zostaną zaprezentowane zmiany, jakie dało się zauważyć na przestrzeni ostatnich kilku lat, które jednoznacznie dowodzą, iż podejmowanie decyzji matrymonialnych z każdym rokiem ulega wydłużeniu. Takie zachowania typowe są zarówno dla mężczyzn, jak i kobiet. W końcu lat dziewięćdziesiątych mężczyźni żenili się najczęściej w wieku 20-24 lat (do tej grupy wiekowej należało ponad 42% panów zawierających związki małżeńskie w latach 1998-1999). W roku 2000 dominowały dwie grupy wiekowe 20-24 oraz 25-29, z każdej z nich rekrutowało się po 38% mężczyzn zawierających wówczas małżeństwa. W nowym tysiącleciu zdecydowaną przewagą zaczęła odznaczać się grupa 25-29-latków, np. w roku 2004 to z tej grupy rekrutowało się 43% kawalerów stających na ślubnym kobiercu. Z każdym rokiem wzrastał również odsetek panów, którzy formalizowali związki w wieku 30-34 lat (od roku 1998 do 2004 o niecałe 3%).

Kobiety, jak to już wcześniej zaznaczono wychodziły za mąż zdecydowanie wcześniej niż mężczyźni. Różnice są widoczne już w przypadku najmłodszej z analizowanych grup wiekowych (do 19 roku życia), w której każdego roku kilka razy więcej kobiet niż mężczyzn decydowało się zawrzeć małżeństwo. Przez kolejne lata nie uległ zmianie przedział wiekowy, w którym kobiety najczęściej decydowały się na małżeństwo, jest to nieprzerwanie okres przypadający na lata 20-24. Zaznaczyć jednak należy, iż odsetek pań wychodzących za mąż w tym okresie życia ulega ciągłemu zmniejszaniu (od roku 1998 do końca 2004 spadł o ponad 7 punktów procentowych). Gwałtownie wzrasta natomiast odsetek kobiet podejmujących decyzję o zamążpójściu w wieku 25-29 lat (od 1998 do 2004 wzrost o ponad 10%).

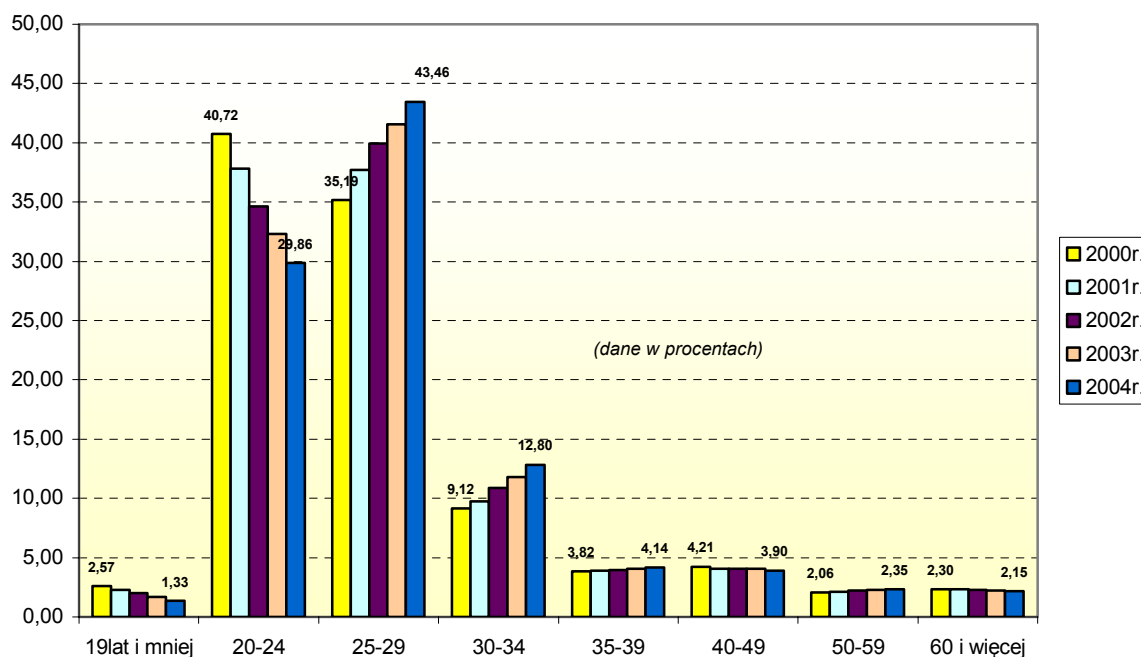
Stopniowo rośnie również udział wśród nowożeńców pań mających od 30 do 34 wiosen. Wzrost jest tu, co prawda, niewielki bo ledwie 2-procentowy, ale tendencja wzrostowa jest zauważalna. Co roku maleje również procent kobiet wychodzących za mąż przed ukończeniem 19 roku życia. Odsetek takich osób spadł w ciągu omawianego okresu (1998-2004) o ponad 5%, a tendencja spadkowa obserwowalna była rokrocznie.

Owe zjawiska można zauważyć na poniższych wykresach. Dla porównania umieszczone zostaną rysunki prezentujące opisywane kwestie w skali kraju.

Rysunek 23 Wiek zawierania małżeństw przez mężczyzn z województwa podlaskiego

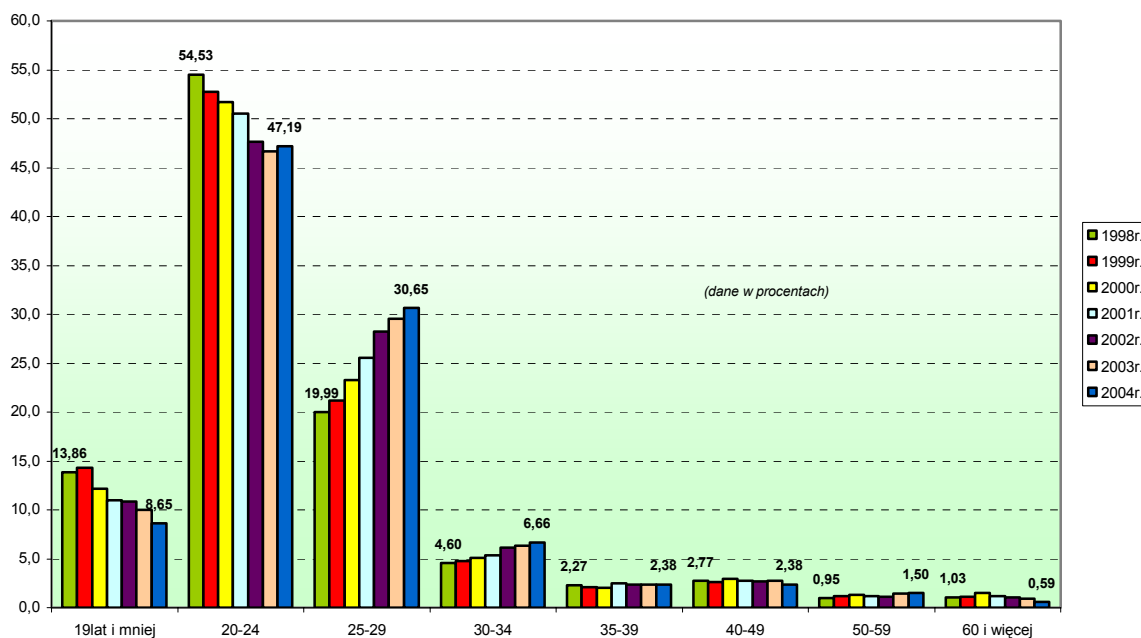

Rysunek 24 Wiek zawierania małżeństw przez mężczyzn z terenu Polski

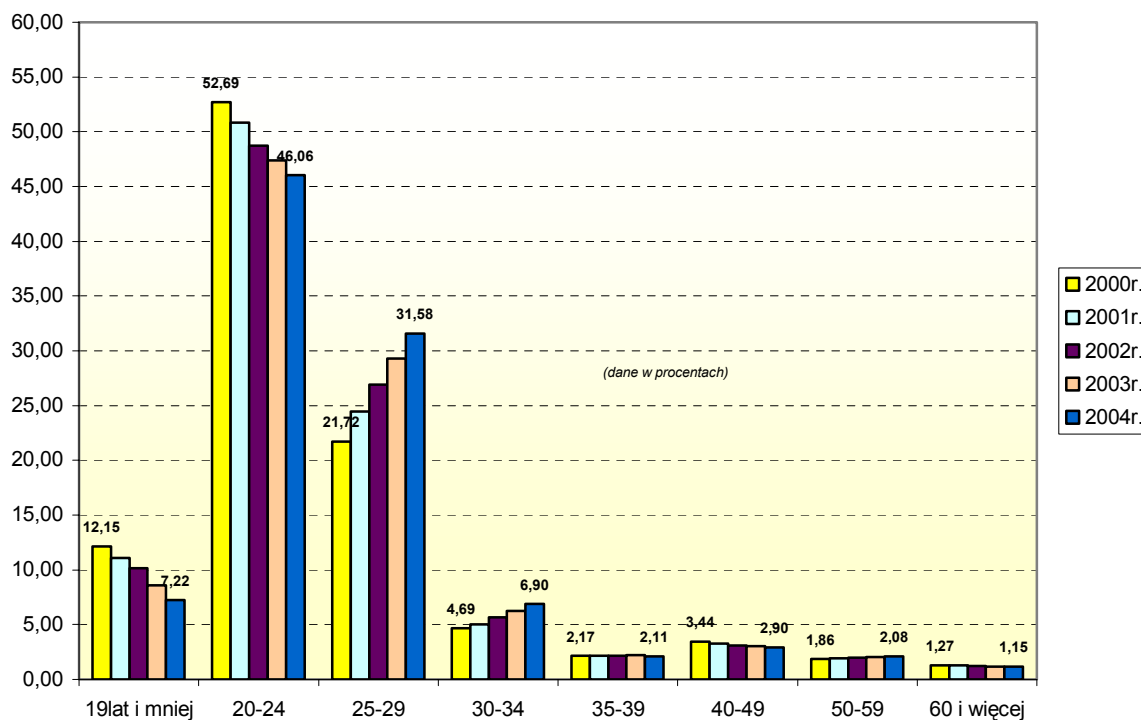

Sklonność do coraz późniejszego podejmowania decyzji matrymonialnych jest, jak się okazuje, typowa nie tylko dla województwa podlaskiego, ale całego kraju. Podczas gdy w roku 2000 wśród nowo zawartych małżeństw najwięcej było takich, w których mężczyźni mieli od 20 do 24 lat, to cztery lata później przedział wiekowy przesunął się wyraźnie w górę.

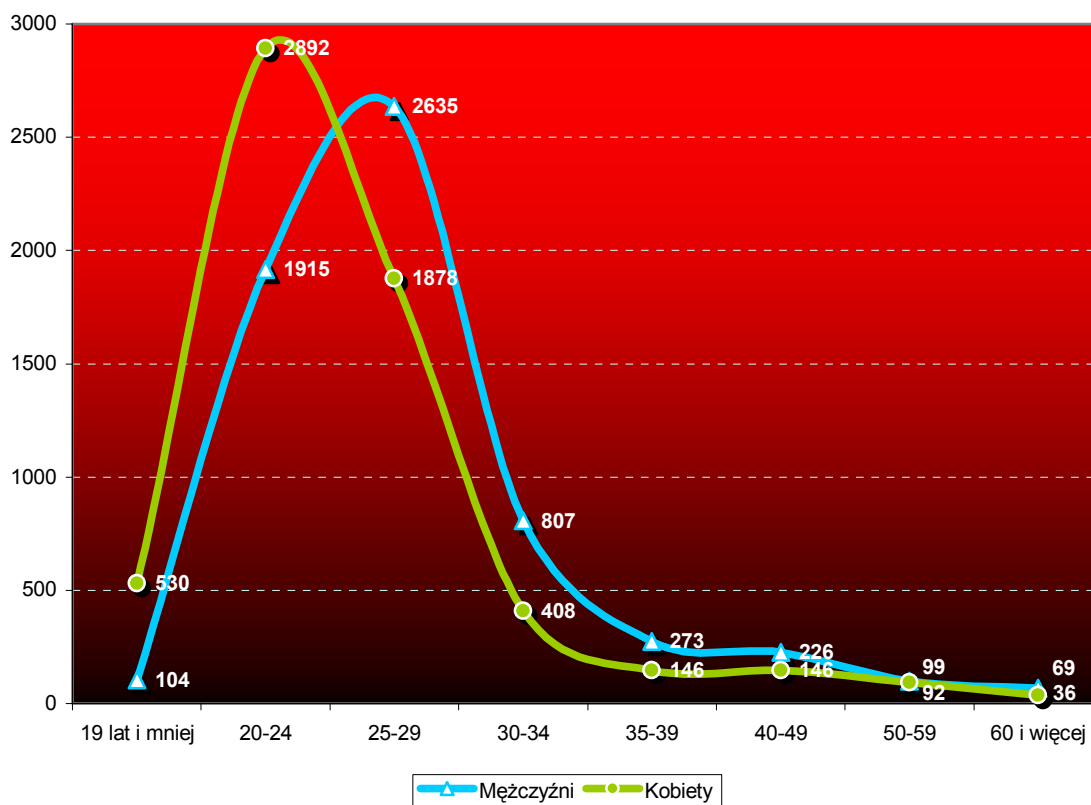
Rysunek 25 Wiek zawierania małżeństw przez kobiety z terenu województwa podlaskiego

Rysunek 26 Wiek zawierania małżeństw przez kobiety z terenu Polski

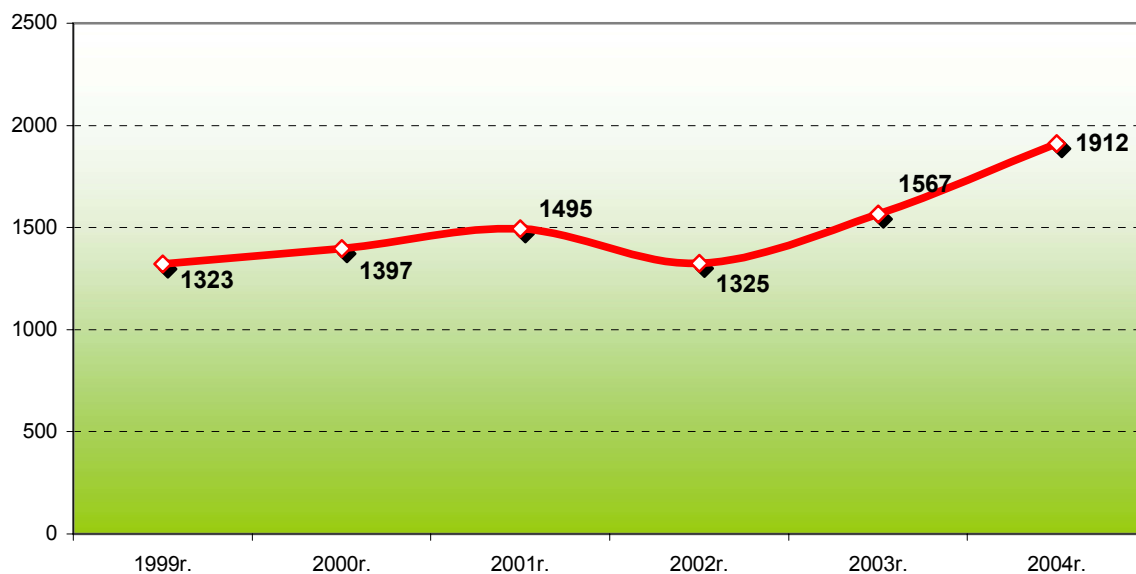
Rysunek 27 Liczba małżeństw zawartych w województwie podlaskim w 2004r. z podziałem na grupy wiekowe i płeć

VII.2. Rozwody

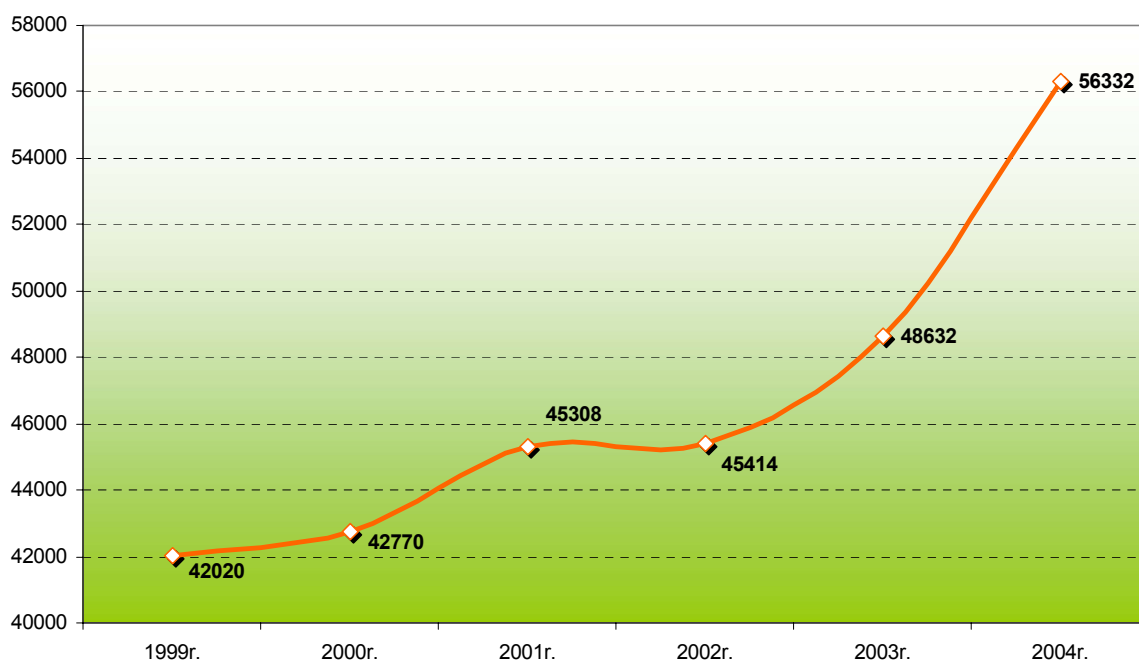
Zmniejszaniu się liczby małżeństw towarzyszy ciągły wzrost rozwodów, których przybywa z każdym rokiem. W roku 1999 było ich 1323, natomiast 5 lat później roczna liczba rozwodów wzrosła o niemal 600 do 1912. Niewielki spadek dało się zaobserwować w roku 2003, co było jednak tylko chwilowym zakłóceniem linii trendu.

Rysunek 28 Liczba rozwodów rejestrowanych każdego roku w województwie podlaskim w ciągu ostatnich 6 lat

Rosnąca liczba rozwodów nie jest jednak zjawiskiem typowym wyłącznie dla województwa podlaskiego. Proces ten obserwowalny jest w Polsce od dłuższego czasu i zaczyna przybierać coraz większe rozmiary. W ciągu pięciu lat, od roku 1999 do roku 2004 liczba rozwodów mających miejsce każdego roku w kraju wzrosła z 42 tysięcy do 56 tysięcy.

Rysunek 29 Liczba rozwodów rejestrowanych każdego roku w Polsce w ciągu ostatnich 6 lat

VIII. Spis wykresów i tabel

VIII.1. Wykresy

Rysunek 1 Liczba mieszkańców miast powiatowych województwa podlaskiego	4
Rysunek 2 Liczba mieszkańców poszczególnych powiatów województwa podlaskiego (bez miast na prawach powiatu).....	5
Rysunek 3 Struktura ludności w powiatach (dane w procentach)	5
Rysunek 4 Gęstość zaludnienia w poszczególnych powiatach	6
Rysunek 5 Powierzchnia powiatów w km ²	6
Rysunek 6 Ludność województwa podlaskiego ogółem.....	7
Rysunek 7 Prognoza ludności województwa podlaskiego do 2030r.	8
Rysunek 8 Prognoza liczby ludności województwa ze względu na miejsce zamieszkania.....	8
Rysunek 9 Liczba urodzeń w województwie podlaskim	9
Rysunek 10 Odsetek urodzeń małżeńskich i pozamałżeńskich w ostatnich latach	10
Rysunek 11 Grupy wiekowe kobiet rodzących dziecko	10
Rysunek 12 Liczba zgonów w województwie podlaskim	11
Rysunek 13 Liczba urodzeń i zgonów w województwie podlaskim	12
Rysunek 14 Ruch naturalny ludności w województwie podlaskim (liczba urodzeń do liczby zgonów).....	13
Rysunek 15 Przyrost naturalny w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego	14
Rysunek 16 Struktura wieku mieszkańców Podlaskiego („piramida wieku”).....	15
Rysunek 17 Udział produkcyjnych i nieprodukcyjnych grup wiekowych w strukturze ludności województwa.....	16
Rysunek 18 Struktura ludności według grup wieku w Polsce i w województwie (2004r.).....	16
Rysunek 19 Prognoza liczebności produkcyjnych i nieprodukcyjnych grup wiekowych	17
Rysunek 20 Prognoza udziału produkcyjnych i nieprodukcyjnych grup wiekowych w strukturze ludności województwa do 2030r.....	17
Rysunek 21 Małżeństwa zawarte w województwie podlaskim	18
Rysunek 22 Liczba związków małżeńskich zawieranych w Polsce w ostatnich latach	19
Rysunek 23 Wiek zawierania małżeństw przez mężczyzn z województwa podlaskiego	20
Rysunek 24 Wiek zawierania małżeństw przez mężczyzn z terenu Polski	20
Rysunek 25 Wiek zawierania małżeństw przez kobiety z terenu województwa podlaskiego	21
Rysunek 26 Wiek zawierania małżeństw przez kobiety z terenu Polski	21

Rysunek 27 Liczba małżeństw zawartych w województwie podlaskim w 2004r. z podziałem na grupy wiekowe i płeć.....	22
Rysunek 28 Liczba rozwodów rejestrowanych każdego roku w województwie podlaskim w ciągu ostatnich 6 lat.....	23
Rysunek 29 Liczba rozwodów rejestrowanych każdego roku w Polsce w ciągu ostatnich 6 lat.....	23

VIII.2. Tabele

Tabela 1 Ruch naturalny w województwie podlaskim ze względu na miejsce zamieszkania.	13
--	----

Opracowanie powstało na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku.